

РЕДКИ РАСТЕНИЯ В
ПРИРОДЕН ПАРК
Врачански Балкан

ДИРЕКЦИЯ НА ПРИРОДЕН ПАРК

ВРАЧАНСКИ БАЛКАН

2014

Флората на Природен парк „Врачански Балкан“

Двурога пчелица (*Ophrys cornuta*)

Включва около 1100 вида висши растения, което е 28% от българската флора. Географското положение, геоложките и климатичните особености, както и голямото хабитатно разнообразие предопределят значително видово богатство.

На територията на Природен парк „Врачански Балкан“ са разпространени **български и балкански ендемични видове**, което дава основание да се приеме, че паркът има национално и международно значение, осигурявайки опазването на техните популации. Българските ендемити растат само в България и никъде другаде по света. Такива са йорданова камбанка (*Campanula jordanovii*), келереров центрантус (*Centranthus kellereri*), ковачев зановец (*Chamaecytisus kovacevii*) и велчево плюскавиче (*Silene velcevii*). Всички те са с ограничено разпространение в страната, а находищата на келереровият центрантус (*Centranthus kellereri*) и велчевото плюскавиче (*Silene velcevii*) са приблизително една втора от глобалната популация на тези видове. По-интересни от **бал-**

канските ендемити са: балкански стражник (*Acanthus balcanicus*), скален равнец (*Achillea ageratifolia*), румелийско лъжичниче (*Armeria rumelica*), златистолоюспеста метличина (*Centaurea chrysolepis*), жълта звездоглавка (*Cephalaria flava*), мизийски рожец (*Cerastium moesiacum*), планински минзухар (*Crocus veluchensis*), осилест карамфил (*Dianthus cruentus*), зеленоцветен напръстник (*Digitalis viridiflora*), качулата боянка (*Erysimum comatum*), българска тинтявка (*Gentianella bulgarica*), райхенбахова перуника (*Iris reichenbachii*), жълт планински крем (*Lilium jankae*).

Много от растенията са **редки и защитени**. Защитени от **Закона за биологично разнообразие** са 35 вида. Това са някои от видовете орхидеи – обикновената гърчовка (*Himantoglossum caprinum*), пеперудоцветният салеп (*Orchis papilionacea*), двурогата пчелица (*Ophrys cornuta*) и др. Розовият божур (*Paeonia mascula*), люспестото изтравниче (*Asplenium lepidum*), ковачевият зановец (*Chamaecytisus kovacevii*), лавровото (*Daphne laureola*) и маслиноподобното бясно дърво (*Daphne oleoides*), както и гореспоменатите български ендемити.

От растящите в парка видове в **Червената книга на Р България** том 1 Растения и гъби (2011) са включени 13 вида: люспесто изтравниче (*Asplenium lepidum*), розов божур (*Paeonia mascula*), обикновен тис (*Taxus baccata*), келереров центрантус (*Centranthus kellereri*), ковачев зановец (*Chamaecytisus kovacevii*) и др.

Уникалното природно богатство на природният парк е част от международната мрежа Natura 2000 по Директивата за местообитанията и Директивата за птиците, както и Важно място за растения – (BGIPA021 – Peev&al.2009).

Велчево плюскавиче
(*Silene velcevii*)

Морфология и биология: Туфесто многогодишно тревисто растение. Стъблата дълги до 35 cm. Листата срещуположни, тясноланцетни. Цветовете по 3–7 в симетрични съцветия. Чашката 5-делна, венчеличетата бели. Цъфти май-юни.

Местообитание: Обитава пукнатини на отвесни варовити скали до около 900 m н. в.

Природозащитен статус: Български ендемит. Критично застрашен вид, включен в Червената книга на РБългария (2011).

Защитен вид съгласно Закона за биологичното разнообразие.

Келереров центрантус
(*Centranthus kellereri*)

Морфология и биология: Многогодишно тревисто растение със силно развита коренова система. Стъблата високи 50–80 cm. Листата срещуположни, целокрайни. Съцветието връхно, щитовидно или метличесто. Венчето тръбесто, пурпурночервено до лилаво с насочена надолу линейна шпора. Цъфти юни-август.

Местообитание: Обитава стръмни, варовити, подвижни скални сипеи на прехода между дъбовия и буковия пояс.

Природозащитен статус: Български ендемит. Критично застрашен вид в Червената книга на РБългария (2011) Защитен съгласно Закона за биологичното разнообразие. Включен в Бернската конвенция. Съгласно критериите на IUCN (Международният съюз за защита на природата) попада в категорията рядък.

Жълт планински крем (*Lilium jankae*)

Морфология и биология: Многогодишно тревисто, луковично растение. Стъблото право, 35–100 cm високо. Листата последователни, приседнали, изправени нагоре. Цветовете единични, или събрани в гроздовидно-сенниковидно съцветие. Околоцветните листчета светли до по-тъмно златистожълти с тъмни ивички и петна или целите еднакво обагрени. При пълното разтваряне на цветовете околоцветните листчета дъговидно

извити навън. Прашниците обагрени светло керемиденочервено. Кутийката дълга 3–6 cm и 2–3 cm широка, изправена нагоре, обратно яйцевидна. Цъфти юли-юни.

Местообитание: из субалпийски ливади и пасища, по тревисти и скални поляни, на варовит терен, между 1000–1200 m надморска височина.

Природозащитен статус: Балкански ендемит. Защитен от Закона за биологично разнообразие. В червеният списък на висшите растения в България е включен в категория „near threatened” (почти застрашен).

Маслиноподобно бясно дърво (*Daphne oleiodes*)

Морфология и биология: Вечнозелен храст с изправени разклонени стъбла и височина до 50 cm. Листата продълговато елиптически, обратнояйцевидни, целокрайни леко зострени, постепенно стеснени в основата, отгоре – блестящо зелени, голи, отдолу – светложелени, кожести. Цветовете беззелникави. Плодовете червени, яйцевидни. Цъфти май-август.

Местообитание: среща се по камениви и скални места в билни-

те части на планината.

Природозащитен статус: Защитен е от Закона за биологично разнообразие. В червеният списък на висшите растения за България попада в категорията „least concern” (слабо засегнат).

Люспесто изтравниче
(*Asplenium lepidum*)

Морфология и биология: Многогодишно тревисто растение с късопъглящо коренище. Листата гъсто туфести, 2–10 cm дълги. Листната дръжка дълга почти колкото пластинката, в основата тъмнопурпурно-кафява, нагоре зелена. Листната пластинка нежна, гъстожлезиста, триъгълнояйцевидна до яйцевидноланцетна, 2 до 3 пъти пересто разделена. Крайните сегменти с клиновидна основа и закръглен назъбен връх. Индузиумът ципест, непадащ, линейнопродълговат, прикрепен странично, по ръба с дълги нишковидни израстъци. Размножава се чрез спори, узряващи VII–IX.

Местообитания: По отвесни варовити сенчести или полусенчести скали, във влажни цепнатини или ниши.

Природозащитен статус: Защитен вид съгласно Закона за биологичното разнообразие. Критично застрашен вид съгласно Червена книга на РБългария (2011).

Ковачев зановец
(*Chamaecytisus kovacevii*)

Морфология и биология: Храст. Стъблата високи 10–40 cm, изправени, гъсто разпереновлакнести, вдървенявали в основата. Листата тройни. Листчетата елиптически, заострени на върха, целокрайни, сивкаво прилегловлакнести. Цветовете 2–5, в главести съцветия. Венчето бяло, прилегло влакнесто. Плодът боб. Цъфти юни-юли.

Местообитание: Среща се в състава на степни съобщества и по поляни в разредени дъбови гори, по-често върху черноземни почви в низините и равнините.

Природозащитен статус: Български ендемит. Застрашен вид съгласно Червена книга на РБългария. Включен в Закона за биологичното разнообразие.

Обикновен тис
(*Taxus baccata*)

изключение на околоплодната обвивка – арилуса. Видът е терциерен реликт – оцелял от древни времена.

Природозащитен статус: видът е включен в Закона за биологичното разнообразие, в Червената книга на РБългария в категорията застрашен вид (2011).

Обикновена пърчовка
(*Himantoglossum caprinum*)

ляни до около 1100 м н.в.

Природозащитен статус: Защитен от Закона за биологичното разнообразие. Видът е включен в червеният списък на висшите растения в България като „уязвим“. Видът е обект на опазване на Международната конвенция за търговия с редки и застрашени видове от дивата флора и фауна (CITES). Видът е включен в Приложение II на Европейската Директива за хабитатите 92/43.

Морфология и биология: Вечнозелено дърво с височина 20 м и диаметър до 1. По-често се среща като силно разклонен храст. Листата са последователни, игловидни, отгоре лъскави и тъмнозелени, отдолу матови и бледозелени. Семената са масленокафяви, обвити от червено чашковидно месеста образувание, наречено арилус.

Местообитание: среща се по отвесни варовикови скали.

Цялото растение е отровно с

Морфология и биология: Многогодишно тревисто растение с грудки. Стъблото е високо 60–70 cm. Цветовете са виолетово-бели, с виолетови жилки, отвътре с пурпурни точки. Устната на цвета е от три до пет пъти по-дълга от другите околоцветни листчета. Средният дял на устната е тесен, панделковиден, с дължина до 6 cm, в началото спираловидно завит. Цъфти май – август.

Местообитание: видът обитава храсталаци, светли гори, по-

Лудо биле
(*Atropa bella-donna*)

Морфология и биология: Многогодишно тревисто растение с височина до 2 m. Стъблата изправени, силно разклонени, в горната част зелени. Листата широко-яйцевидни до тясно ланцетни. Долните са последователни, дълги 12-18 cm, горните – срещуположни, дълги до 8 cm. Цветовете кафяво-виолетови или зеленикави, звънчевидни или тръбесто звънчевидни, дълги около 3 cm, с тясна петделна коронка. Единични, по рядко по 2. Дяловете на чашката при зрелият плод звездовидно разперени. Плодовете кръгли, лъскави, черни ягоди до 2 cm в диаметър.

Местообитание: среща се в гори, храсталаци и сечища.

Природозащитен статус: Растението е включено в червеният списък на висшите растения в България, като „уязвим” вид. Лечебно и силно отровно растение.

Използвана литература:

Асьов, Б., В. Горанова, (2006). План за управление на ПП Врачански балкан. Експертен доклад Растителност флора, гъбно разнообразие, Агрореспект ЕООД, С., с. 57–179.

Пеев, Д. (гл. ред.). Червена книга на България, Електронно издание. Т. I. Растения и гъби. Съвмест. изд. БАН & МОСВ, София, 2011.

Интернет адрес: <http://e-ecodb.bas.bg/rdb/bg/>.

<http://www.plantlifeipa.org/Factsheet.asp?sid=1424>

Снимки: Архив ДПП „Врачански Балкан“, Никола Стефанов

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
Европейски фонд
за регионално развитие
Инвестираме във вашето бъдеще

Решения за
по-добър живот

НАЦИОНАЛНА
СТРАТЕГИЧЕСКА
РЕФЕРЕНТНА РАМКА
2007 – 2013

Природозащитен център НАТУРА
3000 Враца, ул. „Поп Сава Катрафилов“ №27–29 (на Червения площад)
тел.: 092/66 03 18; e-mail: naturacenter@abv.bg
facebook: Природозащитен център НАТУРА

Дирекция на Природен парк „Врачански Балкан“
3000 Враца, п.к 241
тел. 092/66 58 49; e-mail: vratchanskybalkan@abv.bg

Тази брошура е изработена по проект „Изпълнение на дейности за устройство и управление на Природен парк „Врачански Балкан“, договор N DIR-5113326-C-005, който се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007–2013 г.“,
[http:// ope.moew.government.bg/bg](http://ope.moew.government.bg/bg)